

КЕЙТ АТКІНСОН

ЖИТТЯ ЗА ЖИТТЯМ

РОМАН

*Переклала з англійської
Ярослава Стріха*

«НАШ ФОРМАТ» • КИЇВ • 2018

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

Листопад 1930 року

Коли вона переступила поріг кав'ярні, у лице війнув затхлий сморід цигарок, вогке липке повітря. Надворі дощило, у середині на шубках у жінок подекуди досі мерехтіли краплі дощу, як росинки. Навколо снував цілий полк офіціантів у білих фартухах, щоб задовольнити потреби *Münchner* на дозвілі — кава, торти, плітки.

Він сидів за столиком у дальньому кінці кімнати в оточенні звичної когорти холуїв і лизоблюдів. Була там і жінка, якої вона раніше не бачила — платинова блондинка з перманентом і яскравим макіяжем, судячи з усього, акторка. Блондинка підкурила, зробивши із цього жесту справжню фалічну виставу. Усі знають, що він віддає перевагу жінкам покірним і чеснотливим, найкраще — баваркам. Ну, ви розумієте: дірндлі, шкарпеточки по коліна, поможи нам Господь.

Стіл аж вгинався. *Bienenstich, Gugelhupf, Käsekuchen*. Він саме їв *Kirschtorte*.

На торті він ласий. То й не дивно, що в нього шкіра — як бліде тісто; і як ще діабету собі не заробив? А під одягом росло, як на дріжджах (вона уявила здобу), м'яке відразливе тільце, яке ніколи не виставляли напоказ. Цей не мужній. Забачивши її, він привстав і сказав:

— Guten Tag, gnädiges Fräulein.

Він вказав на стілець обіч свого, і посіпака, що на ньому сидів, негайно підхопився.

— *Unsere Englische Freundin*, — кинув він блондинці, яка повільно видихнула дим і повернулася до неї без особливого інтересу, а тоді нарешті витиснула: «*Guten Tag*». Вона з Берліна.

Вона опустила обважнілу сумку на підлогу біля стільця й заговорила *Schokolade*. Він наполіг, що треба скуштувати *Pflaumen Streusel*.

— *Es regnet*, — сказала вона, просто щоб підтримати розмову. — Дощить.

— Так, дощить, — сказав він із сильним акцентом і розсміявся, втішений спробою.

Решта людей за столом теж розсміялася.

— *Bravo*, — сказав хтось. — *Sehr gutes Englisch*.

Він був у доброму гуморі, постукував указівним пальцем по губах, на яких вигравала весела усмішка, ніби дослухався до мелодії у себе в голові.

Streusel був дуже смачний.

— *Entschuldigung*, — пробурмотіла вона й потяглася до сумочки по носовичок. Мереживні кутики, монограма з її ініціалами «УБТ» — подарунок від Пеммі на день народження. Вона гречно торкнулася вуст, струшуючи крихти *Streusel*, а тоді потяглася вниз — покласти хустинку назад і витягти натомість важкий предмет. Старий батьків службовий револьвер часів Великої війни, «Велбі Марк V».

Вона сто разів повторювала цей рух. Один постріл. Головне у цій справі — швидкість, та все ж була ота мить, ота секунда, коли вона витягла пістолет і націлилася йому в серце, а час, здавалося, завмер.

— *Führer*, — сказала вона, розбиваючи чар миті. — *Für Sie*.

Люди за столом висмикували з кобури свою зброю, цілилися в неї. Один подих. Один постріл.

Урсула натисла на гачок.

Запала темрява.

11 лютого 1910 року

Крижаний вітер обпікає шкіру, уперше підставлену повітрю. Вона без попередження опиняється зовні нутрянного простору, зовні знайомого, вогкого, зниклого тропічного світу. Відкрита до стихій. Вилущена креветка, розбитий горішок.

Подиху немає. Від цього залежить цілий світ. Від одним-одного подиху. Маленькі легеньки, як крила бабки, відмовляються розправитися у незнайомій атмосфері. Повітря не потрапляє до передущеного горла. У крихітній звивистій мушельці вушка — дзижчання тисячі бджіл.

Паніка. Дівчинка під водою, птах у падінні.

*

— Де доктор Фелловз? — простогнала Сильвія. — Чому його досі немає?

На шкірі — великі перлисті росини поту, як у коня під кінець виснажливого забігу. Грубка у спальні натоплена, як паливня пароплава. Тяжкі гаптовані завіси щільно зсунуто, а за ними чигає чорний кажан — то ворог-ніч.

— Мабуть, застряг у снігах, пані. Там страшна завія. Дороги перекрили.

Сильвія і Бріджит лишилися сам-на-сам із цим випробуванням. Еліс, їхня покоївка, поїхала навідати хвору матір. А Г'ю вистежував

свою блудну сестру Ізобель à Paris. Сильвія не збиралася втягувати в це місіс Гловер, що хропіла в себе на горищі, як роха. Вона й не сумнівалася, що та взялася б керувати справою, як фельдфебель на параді. Дитя попросилося на світ зарано. Сильвія думала, що воно не квапитиметься, інші-бо не квапилися. Але, як то кажуть, не так сталося, як гадалося.

— Ой лишенько, пані, — раптом зойкнула Бріджит, — та вона ж геть синя.

— Дівчинка?

— Пуговина обмоталася навколо шийки. Ой Маріє, матінко господня... Задихнулося маляточко.

— Не дихає? Давай її сюди, ми мусимо щось зробити. Що робити?

— Ой, місіс Тодд, пані, відійшла вона. Померла, так і не поживши. Так шкода її, так шкода. Вона зараз — янголятко на небесах, це я вам точно кажу. Якби ж то містер Тодд був тут... Мені так шкода. Розбудити місіс Гловер?

*

Маленьке сердечко. Безпорадне маленьке сердечко шалено калає. А тоді — зупинка, неждана, мовби падіння птаха. Одним-єдиний постріл.

Запала темрява.

ТРАВЕНЬ 1910 РОКУ

Телеграма!

Г'ю увірвався до дитячої й вирвав Сильвію із солодкої дрімоти, у яку вона поринула, годуючи Урсулу. Вона поквапцем прикрилася й перепитала:

— Телеграма? Хтось помер?

Вираз обличчя Г'ю звістував катастрофу.

— З Вісбадена.

— Он воно що, — протягнула Сильвія. — То Іззі народила?

— Якби ж то той жевжик був неодружений... Зробив би з моєї сестри чесну жінку.

— Чесну жінку? Таке взагалі буває? — (Сильвія аж сама здивувалася, що промовила це вголос). — Вона ще замала для шлюбу.

Г'ю насупився й від того став ще гарніший.

— Вона лише на два роки молодша, ніж була ти, коли вийшла заміж за мене.

— А де в чому значно зріліша, — пробурмотіла Сильвія. — Усе гаразд? Дитя в порядку?

Коли Г'ю наздогнав сестру і силою затагнув на потяг із Парижа, Іззі була явно *enceinte*. Їхня мати, Аделаїда, заявила, що краще б Іззі викрали й продали в рабство, аніж отак зганьбитися. Сильвії ця ідея видалася доволі привабливою — вона уявила, як мчить пустелею на арабському скакуні шейха, а потім ніжитья на м'якому

килимі в шовках і вуалях, ласує фруктами й сьорбає щербет під солодкі переливи музики і дзюркіт фонтанів. (Хоча насправді все, мабуть, було геть не так). Гарем видався Сильвії розумною ідеєю — розділити тягар подружніх обов'язків і таке інше.

Аделаїда була безкомпромісно вірна вікторіанським звичаям і буквально закрила двері перед своєю наймолодшою донькою. Іззі відправили назад через Канал, перечекати скандал за кордоном. Дитину вирішили віддати на усиновлення.

— Хай знайдуть респектабельну німецьку пару, у якої немає своїх дітей, — заявила Аделаїда.

Сильвія спробувала уявити, як це — відмовитися від дитини. («Ми що, навіть нічого про неї не знатимемо?» — перепитала вона. «Сподіваюся, ні», — відрекла Аделаїда). Після того Іззі мали спроводити до «завершальної школи» у Швейцарії, хоча її життя, здається, і так завершилося.

— Хлопчик, — сказав Г'ю, розмахуючи телеграмою, як стягом. — Справжній богатир і таке інше.

*

Так тяглася перша Урсулина весна. Вона лежала у своєму візку під буком і вдивлялася у мерехтливу гру світла на зеленому вітті, яке ніжно колисав вітерець. Гілля — як руки, листя — як пальці. Дерево танцювало їй на догоду.

— Люлі-люлі, — солодко тягнула Сильвія, — на тополі.

— У мене є горіх, — і собі шепелявила Памела. — Не родить він нічого, крім грушок золотих, мушкату срібляного.

З дашка візка звисав, обертаючись навколо власної осі, зайчик у кошичку, і сонце вигравало на його срібній шкурці. Колись він прикрашав брязкальце маленької Сильвії, проте і брязкальце, і Сильвіїне дитинство лишилися в далекому минулому.

Голе гілля, бруньки, листя — світ мінявся в Урсулі на очах, щойно вона встигала його спізнати. Вона вперше бачила, як міняються пори року. Урсула народилася взимку, а потім у повітрі різко запахло весною, набубнявіли бруньки, прийшла зухвала літня спека, а потім осіння тлінь і гриби. Вона спостерігала зі свого візочка за розмаїттям прикрас, які приносили зміни пір року: сонце, хмари,

птахи, мовчазний політ м'яча для крикету, кілька разів веселка і дощ — як на її смак, занадто часто. (Інколи її не встигали порятувати від стихії).

Одного разу були навіть зірки, а з-за обрію вибалушився місяць — і приголомшливо, і страшно водночас — якогось осіннього вечора Урсулу забули надворі. Бріджит за це перепало на горіхи. Візок виставляли надвір незалежно від погоди, бо Сильвія успадкувала одержимість свіжим повітрям від матері, Лотті: та замолоду встигла побувати у швейцарському санаторії, де днями сиділа на відкритій терасі, загорнувшись у плед, і байдуже споглядала засніжені альпійські вершини.

З бука облетіло листя — над головою кружляла бронзова і суха, як папір, віхола. Одного вітряного листопадового дня до візка зазирнула зловісна фігура. Моріс кривлявся й гугукав, а тоді взявся тицяти в ковдру патином. «Дурне дитинча», — заявив він, а тоді закопав сестру у м'яке листя. Урсула вже закуняла під новою ковдрою, коли Моріса раптом тріснула незрима рука. Брат зойкнув і зник. Закружляв срібний зайчик, і пара сильних рук підхопила Урсулу з візка.

— Он ти де, — сказав Г'ю, мовби вона згубилася. І додав, уже до Сильвії: — Як їжак, що западає у сплячку на зиму.

— Бідашечка, — розсміялася вона.

*

Знову настала зима. І Урсула її впізнала.

СІЧЕНЬ 1915 РОКУ

Ви чули новини? — спитала Бріджит. Сильвія зітхнула й відклала лист Г'ю, крихкі, як мертве листя, сторінки. Він відбув на фронт якісь кілька місяців тому, а вона вже ледве пам'ятала їхнє подружнє життя. Г'ю був капітаном легкої піхоти Оксфордширу й Бакінгемширу. А ще минулого літа був банкіром. Аж смішно.

Його листи були життєрадісні й стримані («люди прекрасні, сповнені звитяги»). Раніше згадував їх на ім'я («Берт», «Альфред», «Вілфред»), але після Іпрської битви писав виключно про «людей» — цікаво, Берт, Альфред і Вілфред загинули? Про смерть і загиблих Г'ю не писав, мовби вони просто вибралися на пікнік («На цьому тижні весь час дощить. Багнюка непролазна. Сподіваюся, вам з погодою повелося більше!»).

— На війну? Ти що, на війну зібрався? — волила вона, коли він записався добровольцем, а тоді їй слянула думка, що доти вона ніколи на нього не кричала. І, може, дарма.

Г'ю пояснював: раз уже судилося бути війні, то він не хоче потім озиратися в минуле із думкою, що все пропустив, що це інші захищали честь Батьківщини, а він — ні.

— Може, це єдина пригода, яка випала на мій вік, — сказав він.

— Яка ще пригода? — їй це на голову не налазило. — Ти про дітей подумав? А про дружину?

— Але ж я роблю це для тебе, — і його лице скривилося від нестерпного болю, як у Тесея, якого ніхто не розумів. Тієї миті Сильвія відчула до нього сильну антипатію.

— Я мушу захистити наш дім, — стояв на своєму Г'ю. — Захистити все, у що ми віримо.

— А я чула щось про пригоди, — сказала Сильвія і відвернулася.

Хай там як, вона, звісно, з'їздила до Лондона з ним попрощатися. Вони потовклися у величезному, спіненому прапорами натовпі, що горлав так, мовби велику перемогу вже здобуто. Сильвію заскочив зненацька патріотичний шал жінок на платформі: доти їй здавалося, що війна має перетворити всіх жінок на пацифісток.

Г'ю горнув її до себе, ніби вони були молодята, і заскочив у потяг в останню мить. І одразу поринув у трясовину чоловіків у формі. Це його полк, — зрозуміла вона. Дивина та й годі. Він, як і всі в натовпі, видавався нестерпно, до ідіотизму радісним.

Коли потяг поволі поповз геть, захоплений натовп схвально заревів, замахав прапорами, почав жбурляти в повітря капелюхи й капелюшки. Сильвія сліпо втупилася у вікна, що її проминали — спершу повільно, а тоді дедалі швидше, аж доки не злилися в одне. Г'ю не було видно — та й він теж, мабуть, її не розгледів.

Вона стовбичила на платформі, навіть коли всі розійшлися — прикипіла поглядом до точки на обрії, де зник потяг.

*

Сильвія відклала листа і підхопила спиці.

— То як, чули новини? — не вгавала Бріджит, яка саме накривала стіл до чаю.

Сильвія насупилася, вдивляючись у в'язання: вона не була певна, чи хоче чути новини від Бріджит. Вона скинула петлю в рукаві практичного сірого светра, який в'язала для Моріса. Усі жінки в домі зараз витрачали несосвітенно багато часу на в'язання — шарфи й рукавиці, шкарпетки й шапки, жилетки і светри, які зігріють чоловіків на фронті.

Місіс Гловер поночі сліпала при кухонній грубці над такими великими рукавицями, що налізли б навіть на копита Джорджевих коней. Ось тільки рукавиці, звісно, були не для Самсона й Нельсо-